

Πάντοβα, 30.05.2019

Προς τη
Συνέλευση του Προγράμματος Μεταπτυχιακών
Σπουδών του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας
του Εθνικού και Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Τελική έκθεση απολογισμού μεταδιδακτορικής έρευνας

Θέμα μεταδιδακτορικής έρευνας: *Ελληνο-αλβανικοί εποικισμοί στη Σικελία, 15-19^{ος} αι. Εγκατάσταση και συμβίωση. Προβλήματα έρευνας και ερμηνείας*, υπό την εποπτεία της καθ. κ. Ολγας Κατσιαρδή-Hering.

Το ερευνητικό μεταδιδακτορικό σχέδιο είχε αρχικό σκοπό να διερευνήσει τις ελληνικές καταβολές που χαρακτηρίζουν, όχι μόνο τις μορφωτικές εκδηλώσεις και δημιουργίες, αλλά και τα ήθη και έθιμα του καθημερινού βίου των ελληνο-αλβανικών κοινοτήτων της Σικελίας, με στόχο να αναδειχθεί η συμβίωση Ελλήνων και Αλβανών μεταναστών και προσφύγων στο νησί, από τα τέλη του 15^{ου} ως τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Το ερευνητικό πρόγραμμα κατά τη διάρκεια της τριετίας 2015-2018 διεξάχθηκε με τον εξής τρόπο:

1. *Ελληνο-αλβανικές κοινότητες και αρχαιακές πηγές*

Το πρώτο εμπόδιο που πρέπει να ξεπεράσουμε, για να καταφέρουμε να εντάξουμε σωστά τη μετανάστευση των ελληνο-αλβανικών πληθυσμών στη Σικελία –η οποία και αναπτύχθηκε κατά κύματα και σε διάφορες φάσεις, από το δεύτερο ήμισυ του 15^{ου} ως τα τέλη του 18^{ου} αιώνα– σχετίζεται, ακόμη και σήμερα, με το θέμα των σωζόμενων αρχαιακών πηγών. Αναφέρομαι κυρίως στις πρωτογενείς πηγές, τις μοναδικές δηλαδή που θα μπορούσαν να παράσχουν εκείνες τις καθοριστικές πληροφορίες για την αναπαράσταση, εν πρώτοις, των δυναμικών της μετανάστευσης των εν λόγω πληθυσμών και, δευτερευόντως, για την κατανόηση των λόγων της επιβίωσης μιας εθνοτικής και γλωσσικής οντότητας, όπως αυτής των Αλβανόφωνων της Σικελίας.

Σύμφωνα με την πρώτη υπόθεση εργασίας του σχεδίου έρευνας, που αφορούσε την εξέταση των αρχειακών πηγών, μελέτησα τα εκδεδομένα καταστατικά ίδρυσης και οργάνωσης (*Capitoli di Fondazione*) των πέντε ελληνο-αλβανικών κοινοτήτων της Σικελίας. Ας σημειωθεί ότι τα καταστατικά αυτά, που δημοσιεύτηκαν στο σύνολό τους το 1904 από τον ιστορικό Giuseppe La Mantia, υπό τον τίτλο *I Capitoli di Fondazione delle Colonie Greco-Albanesi di Sicilia dei secoli XV e XVI*, έχουν συνταχθεί ως έγγραφα των τοπικών φεουδαρχικών αρχών (*documenti signorili*) ή ως συμβολαιογραφικές πράξεις (*atti notarili*), και μας έχουν φτάσει είτε ως πρωτότυπα είτε ως αντίγραφα ή περιλήψεις (*transunti*). Η γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε δεν ήταν αυτή των παροίκων, αλλά η δημόδης σικελική και –σε λίγες περιπτώσεις– η λατινική. Με αφορμή την εξέταση των πηγών αυτών τέθηκαν κυρίως ερωτήματα και διατυπώθηκαν υποθέσεις με σκοπό να προκληθούν προβληματισμοί αναφορικά με τη χρήση του όρου «*Graecus/Greco*» στα καταστατικά ίδρυσης (*Capitoli di Fondazione*) των ελληνο-αλβανικών κοινοτήτων της Σικελίας, η συνομολόγηση των οποίων έγινε ανάμεσα στα τέλη του 15^{ου} και τις αρχές του 16^{ου} αιώνα. Όσο συζητήσιμη μπορεί να είναι η φύση, η ποιότητα και η εγκυρότητα των παραπάνω πηγών, τα έγγραφα αυτά, παρότι δεν μπόρεσαν να παράσχουν εκείνες τις καθοριστικές πληροφορίες που τόσο αναζητάμε, ωστόσο άξιζαν να εξεταστούν πιο λεπτομερώς.

Τα καταστατικά αυτά –που προσπαθούν να ρυθμίσουν με κανονισμούς τα εδραιωμένα συστήματα των Ελληνο-Αλβανών (υποταγμένων στο κύρος των φεουδαρχών ή των εκκλησιαστικών αρχών, που είχαν συμβάλει στην άφιξή τους στο νησί) και τη σχέση που είχαν ή δημιούργησαν με τους ήδη εκεί εγκατεστημένους “Λατίνους”, αλλά και με όσους στη συνέχεια εγκαταστάθηκαν επίσης– δεν δίνουν κανένα στοιχείο σχετικά με την προέλευση των διάφορων μεταναστευτικών ομάδων. Στις καλύτερες περιπτώσεις, περιορίζονται σε μια γενική αναφορά σε μια απροσδιόριστη πατρίδα στην οποία εισέβαλαν οι Οθωμανοί (*quod habitare et populare quidam Greci Albanenses, a propria eorum patria a crudelibus Turcis invasa expulsi* – πρβλ. την επιβεβαίωση των καταστατικών ίδρυσης της παροικίας της Palazzo Adriano, 1501/1507).

Η χρήση των ορών «*Graecus/Greco*» ή «*Albanenses*» για την περιγραφή της εθνοτικής συνιστώσας του πληθυσμού αυτού, αποτελούσε, εξάλλου, ένα ζήτημα που ακόμη δεν είχε εξεταστεί προσεκτικά. Είναι αξιοσημείωτο ότι ο όρος «*Albanenses*» εμφανίζεται στα εν λόγω κείμενα για πρώτη φορά μόνο στην επιβεβαίωση των καταστατικών ίδρυσης της παροικίας της Palazzo Adriano του 1501/1507 (πρβλ. *ανωτέρω*), ενώ στα παλαιότερα καταστατικά του 1482 (Palazzo Adriano) και του 1488 (Piana degli Albanesi, ως το 1939 Piana dei Greci) ο όρος που χρησιμοποιείται είναι «*Graecus/Greco*».

Πράγματι, μια τέτοια προσέγγιση των πηγών θέτει ερωτήματα, διατυπώνει υποθέσεις και προκαλεί προβληματισμούς κυρίως αναφορικά με την ερμηνεία του όρου «*Graecus/Greco*». Αξίζει να σημειωθεί ότι οι κάτοικοι των κοινοτήτων αυτών αποκαλούνταν (ως τα μέσα τουλάχιστον του 19^{ου} αιώνα) ως “Greci” (Γραικοί) και άλλοτε ως “Albanesi” (Αλβανοί) ή, όπως και σήμερα, “Arbëreshë” (Αρβανίτες), προσδιορίζοντας με τους όρους αυτούς τη διπλή εθνοτική φύση του πληθυσμού αυτού. Η ιταλική ιστοριογραφία (με ελάχιστες εξαιρέσεις), όμως, άρχισε (αρχές του 20^{ου} αιώνα) να αποκαλεί τους μετανάστες των ομάδων αυτών μόνο ως “Albanesi”, θεωρώντας ότι ο όρος “*graecus*” αντιπροσώπευε θρησκευτική μόνο ταυτότητα, όχι και “εθνοτική”, αποκλείοντας, μεταξύ άλλων, εκ των προτέρων, τη συμμετοχή του ελληνικού πληθυσμού στις εν λόγω μεταναστεύσεις.

Το ζήτημα και οι προβληματισμοί αυτοί αποτέλεσαν το θέμα της ανακοίνωσής μου, με τίτλο *Ζητήματα ταυτότητας και προβλήματα ερμηνείας του όρου «Graecus/Greco» στα καταστατικά ίδρυσης των ελληνο-αλβανικών κοινοτήτων της Σικελίας*, στο Συνέδριο «Έλλην», «Ρωμίος», «Γραικός»: *συλλογικοί προσδιορισμοί και ταυτότητες*, που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα στις 19-21/01/2017. Η μελέτη δημοσιεύτηκε στον ομότιτλο τόμο, υπό την επιμέλεια των καθ. κ. Όλγας Κατσιαρδή-Hering, Αναστασίας Παπαδία-Λάλα, Κατερίνα Νικολάου και Βαγγέλη Καραμανωλάκη, Αθήνα, εκδ. Ευρασία 2018, σσ. 363-378.

2. Ελληνο-αλβανική λογιοςύνη και φιλελληνικές εκδηλώσεις

Σύμφωνα με τη δεύτερη υπόθεση εργασίας του σχεδίου έρευνας, που στο πλαίσιο της λογοτεχνικής παραγωγής των σικελο-αλβανών λογίων είχε σκοπό να διερευνήσει τις πολιτισμικές και φιλολογικές φιλελληνικού χαρακτήρα εκδηλώσεις των ελληνο-αλβανικών κοινοτήτων της Σικελίας, μελέτησα στην πρώτη φάση της έρευνάς μου τις συνθέσεις (στα ελληνικά) του λογίου Nicolò Chetta (1741-1803), με καταγωγή από την Contessa Entellina, μια από τις πέντε αλβανόφωνες κοινότητες της Σικελίας.

Καρπός μακροχρόνιων σκέψεων σχετικά με τη σύνοδο της Φλωρεντίας και ενδελεχών ιστορικών ερευνών, και έντονα επηρεασμένα από τα έργα των Λέοντα Αλλάτιου και Pietro Arcudio, αυτά τα γραπτά, που εν μέρει ήταν ακόμη ανέκδοτα (διαφυλάσσονται στη συλλογή Ιταλο-Αλβανικών χειρογράφων “*Albansk Samling*” της Βασιλικής Βιβλιοθήκης της Κοπεγχάγης και στα Αρχεία της Έδρας Αλβανικής Γλώσσας του Πανεπιστημίου του Παλέρμο), αποτελούν τη λόγια έκφραση των προσπαθειών που θα επέτρεπαν την προσέγγιση μεταξύ της ελληνο-ανατολικής θρησκευτικής παράδοσης και της λατινο-δυτικής, με μια πνευματική διαδικασία ξεκάθαρα στραμμένη προς τον περιορισμό της ασυνεννοησίας ανάμεσα στην Εκκλησία της Ρώμης και εκείνη

της Ανατολής. Το εγχείρημα αυτό μαζί με την υπεράσπιση των δικαιωμάτων της Εκκλησίας που εφάρμοζε το ελληνικό τυπικό, ήταν όλα πρωτοβουλίες με στόχο την ενίσχυση ενός οράματος που αφορούσε την ελληνο-αλβανική εμπειρία, καθώς και τα θεμέλια για την ευκαταία ένωση μεταξύ των δύο μεγάλων χριστιανικών εκκλησιαστικών κόσμων.

Έτσι, με αφορμή την εξέγερση των Ελλήνων το 1770, οι οποίοι υποκινήθηκαν από τους Ρώσους εναντίον των Οθωμανών κατά τη διάρκεια του Ρωσο-οθωμανικού πολέμου (1768-1774), ο Nicolò Chetta ξεκίνησε να σκέφτεται (και να εκφράζει με στίχους ταυτοχρόνως) πως η καλύτερη λύση για την ανεξαρτησία του αλβανικού λαού έγκειτο στη συνεργασία με τους Έλληνες ή ακόμα και στην εισαγωγή του ζητήματος της αλβανικής ανεξαρτησίας στο εσωτερικό της ελληνικής επαναστατικής πορείας. Στη βάση, πέρα από τα πρώιμα φιλελληνικά αισθήματα της εποχής, που ωρίμαζαν κυρίως στους πολιτιστικούς κύκλους της Νεάπολης και της εκεί ελληνικής κοινότητας (όπου ο Chetta διέμενε για αρκετούς μήνες), βρισκόταν η διατύπωση μιας ιδέας, η οποία, σύμφωνα με τη ρωσική πολιτική στη Μεσόγειο, έβλεπε στην αναβίωση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας στη βάση της χριστιανικής οικουμενικότητας τη δυνατότητα επαναφοράς της χριστιανικής πίστης στα εδάφη της πρώην Αυτοκρατορίας (εν πρώτοις τα αλβανικά και τα ελληνικά), που τώρα βρίσκονταν υπό οθωμανική κυριαρχία.

Κάτω από την οπτική αυτή, οι συνθέσεις (sonetti) του Nicolò Chetta αποτελούν μια εντελώς σπάνια μαρτυρία του απόηχου που τα Ορλωφικά είχαν στους πολιτιστικούς κύκλους της Σικελίας (και εν γένει στη Νότια Ιταλία) της εποχής, και ανοίγουν στους μελετητές ένα νέο δρόμο για άλλες καρποφόρες μελλοντικές έρευνες.

Σημειώνω ότι τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής παρουσιάστηκαν στο Διεθνές Συνέδριο “Ritrovare Bisanzio”, διοργανωμένο από το Ινστιτούτο Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών “B. Lavagnini” προς τιμήν του André Guillou, Παλέρμο, 26-28/05/2016, με μια ανακοίνωση με τίτλο *L'idea di Bisanzio nel pensiero dei dotti siculo-albanesi: il caso di Nicolò Chetta (1741-1803)*. Τα πρακτικά του Συνεδρίου αναμένονται να δημοσιευθούν στο Παλέρμο ως τα τέλη του Ιουνίου 2019.

Η φιλελληνική δραστηριότητα των ελληνο-αλβανών λογίων της Σικελίας –επηρεασμένη και από την αναμφισβήτητη οικειότητα με τον ελληνικό πολιτισμό και από τα σχέδια συνεργασίας με σκοπό τη δημιουργία ενός ομοσπονδιακού ελληνο-αλβανικού κράτους– αποτέλεσε ένα εύρωστο και πλούσιο μέρος του σικελικού φιλελληνικού φαινομένου. Η μοναδικότητα αυτή σχετίζεται και με την επικαιρικότητα, την ένταση και τον όγκο των στίχων που αφιερώθηκαν στην Ελληνική Επανάσταση καθ'όλη τη διάρκεια του πρώτου μισού του 19^{ου} αιώνα, και πάλι με αφορμή την Κρητική Επανάσταση του 1866-1869.

Χάρη σε μια πρόσφατη έρευνα, διαπίστωσα επιπλέον πως, με αφορμή τις νέες κρητικές εξεγέρσεις του 1895-1896, που κατέληξαν στην ελληνοτουρκική σύρραξη του 1897, στη Σικελία σημειώθηκε για άλλη μια φορά ένα νέο κύμα εκδηλώσεων φιλελληνικής αλληλεγγύης.

Είναι αξιοσημείωτο να αναφέρουμε ότι, εκτός από τις φιλελληνικές πρωτοβουλίες της πόλης της Μεσσήνης, που δικαιολογούνται κυρίως στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της ελληνικής κοινότητας της πόλης του Στενού, όλες οι άλλες πρωτοβουλίες του νησιού αναφέρουν τα ονόματα προσωπικοτήτων που κατάγονται από τις ελληνο-αλβανικές κοινότητες της Σικελίας, και ιδιαίτερος από την τότε *Piana dei Greci*. Έτσι, συναντάμε τον σικελο-αλβανό Francesco Saverio Montalbano, διευθυντή της Εθνικής Βιβλιοθήκης του Παλέρμο, ο οποίος δημοσιεύει το 1897 μια σύνθεση με 116 οκτάστιχα με τίτλο *Creta e Sicilia: pan-cantico storico, letterario e politico*. Σε αυτή τη δημοσίευση, για να προσφέρω απλά ένα παράδειγμα του πνεύματος συνθέσεως, για πρώτη φορά το όνομα του Γεωργίου Καστριώτη Σκεντέρμπεη εμφανίζεται μαζί με τα άλλα ονόματα των ηρώων της Ελληνικής Επανάστασης (Μπότσαρη, Κανάρη κτλ.).

Επίσης, αξίζει να μνημονεύσουμε και τις εκατοντάδες προτάσεις συμμετοχής σικελο-αλβανών εθελοντών που έφτασαν στο σπίτι (στην *Piana*) του σικελο-αλβανού Nicola Barbatto, εκπροσώπου του Ιταλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος, την παραμονή της αναχώρησής του από το Παλέρμο για την Κρήτη το 1897.

Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής παρουσιάστηκαν στο 12^ο Διεθνές Κρητολογικό Συνέδριο (Ηράκλειο, 21-25/9/2016), με μια ανακοίνωση με τίτλο *Η Κρητική Επανάσταση και οι εκδηλώσεις φιλελληνικής αλληλεγγύης στη Σικελία στα τέλη του ΙΘ' αιώνα*. Η μελέτη δημοσιεύθηκε πρόσφατα (2019) στα Πρακτικά του 12^{ου} Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου και είναι διαθέσιμη online: <https://12iccs.proceedings.gr/el/proceedings/category/38/34/445> (τ.ε. 28.05.2019).

Στο πλαίσιο της μελέτης του σικελικού φιλελληνικού φαινομένου και του ιδιαίτερου ρόλου που είχε η φιλελληνική δραστηριότητα των ελληνο-αλβανών λογίων της Σικελίας εντάσσονται και άλλες δύο μελέτες μου, που εκτελέστηκαν στα χρόνια της εν λόγω μεταδιδακτορικής έρευνας και που δημοσιεύθηκαν το 2018. Στην πρώτη μελέτη, με τίτλο *Stravaganze (neo)-pelasgiche e "simpatie" filelleniche. Il caso di Giovanni Schirò*, στον τόμο *Matteo Mandalà dhe Albanologjia sot. Në 60-vjetorin e lindjes*, επιμ. των F. Altimari, G. Gurga, S. Sinani, Τίρανα, σσ. 487-513, εξετάζεται η φιλολογική φιλελληνική δραστηριότητα του σικελού λογίου Giovanni Schirò, με καταγωγή από την *Piana degli Albanesi*, μια από τις ελληνο-αλβανικές κοινότητες της Σικελίας. Στη δεύτερη μελέτη, με τίτλο *Ο Ανδρέας Παπαδόπουλος Βρετός και η Ιστορία Γεωργίου Καστριώτου του μετωνομασθέντος Σκεντέρμπεη Ηγεμόνος της Αλβανίας*, στα Πρακτικά του Ι' Πανιονίου Συνεδρίου, Κέρκυρα, 30.04 – 04.05/2014, τ. VI, Αρχαία – Τυπογραφία – Παιδεία, επιμ.

Δ. Κονιδάρη, Κέρκυρα [= *Κερκυραϊκά Χρονικά*, περίοδος Β΄, τόμος ΙΓ΄ (2018)], σσ. 271-282, εξετάζονται οι εκδοτικές περιπέτειες της *Ιστορία Γεωργίου Καστριώτου του μετωνομασθέντος Σκεντέρμπεη Ηγεμόνος της Αλβανίας*. Το έργο εκδόθηκε από τον Ανδρέα Παπαδόπουλο Βρετό πρώτα στην Κέρκυρα, μετά στη Νεάπολη, ύστερα στο Παλέρμο, στο πλαίσιο των εκδοτικών δραστηριοτήτων του εκεί ελληνο-αλβανικού Ιεροδιδασκαλίου (Seminario greco-albanese di Palermo), και τέλος στην Αθήνα το 1848.

Τέλος, και πάλι στο πλαίσιο της μελέτης του ιταλικού φιλελληνικού φαινομένου, έχω τη μεγάλη χαρά να σας ανακοινώσω ότι τον Νοέμβρη του 2018 εκδόθηκε από το Σικελικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών «Bruno Lavagnini» στο Παλέρμο η μονογραφία μου με τίτλο *Sicilia e Grecia. La presenza della Grecia moderna nella cultura siciliana del XIX secolo*, Quaderni, 19, Παλέρμο, σσ. 548. Καρπός μακροχρόνιας έρευνας, η μελέτη αυτή αποτελεί μια επεξεργασία, καθώς και ένας εμπλουτισμός της διδακτορικής μου διατριβής που εκπόνησα στο Παλέρμο το 2015, και την οποία διεξήγαγα σε διεθνή συνεργασία των Τμημάτων Ελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου του Παλέρμο, υπό την καθοδήγηση της καθ. κ. Renata Lavagnini και της καθ. κ. Maria Caracausi, με εκείνο του Ρεθύμνου, υπό την καθοδήγηση του καθ. κ. Στέφανου Κακλαμάνη. Σπεύδω να διευκρινίσω, ωστόσο, πως η μονογραφία αυτή, κατά την έρευνα και την ολοκλήρωση της συγγραφικής της περιπέτειας, πέρα από την επιστημονική υποστήριξη και τη συμπαράσταση της καθ. κ. Lavagnini, που ήδη ανέφερα, οφείλει πολλά και στις μεταδιδακτορικές σπουδές που διεξήγαγα στην τριετία 2015-2018 στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, και προπαντός στις καθοδηγήσεις της κ. καθ. Όλγας Κατσιαρδή-Hering.

3. Άλλες ερευνητικές δραστηριότητες που σχετίζονται με το θέμα της μεταδιδακτορικής έρευνας

Στο τελευταίο έτος των μεταδιδακτορικών σπουδών άνοιξαν άλλες δυνατότητες μελέτης και καινούριοι ερευνητικοί ορίζοντες. Από τον Ιούλιο 2018 ως σήμερα συνεργάζομαι στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Τμήμα Ιστορικών Ερευνών, στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος *Καινούρια Ονόματα-Καινούριος Χάρτης: Ζητήματα μετονομασιών των οικισμών της Ελλάδας, 1831-2011* (πράξη ΕΒΔΜ 34, ΕΣΠΑ, κωδ. ΟΠΣ (MIS) 5004142), υπό την εποπτεία του κ. Δημήτρη Δημητρόπουλου.

Το συγκεκριμένο ερευνητικό πρόγραμμα έχει ως στόχο να ασχοληθεί διεξοδικά με τις μετονομασίες των οικισμών που πραγματοποιήθηκαν στο ελληνικό κράτος από το 1831 ως το 2011. Η έρευνα θα επιχειρήσει να προσεγγίσει ποικίλες πτυχές του ζητήματος των μετονομασιών

στο κεντρικό πολιτικό επίπεδο, στις τοπικές κοινωνίες αλλά και στη γλωσσολογική και φιλολογική συζήτηση, που αναπτύχθηκε στους ανάλογους κύκλους των λογίων και των διανοούμενων του 19^{ου} αιώνα και του Μεσοπολέμου. Στο πλαίσιο του προγράμματος θα καταγραφούν το σύνολο των μετονομασιών της περιόδου, προσφέροντας μια πλήρη, αναλυτική και επιστημονικά τεκμηριωμένη μελέτη των μετονομασιών των ελληνικών οικισμών. Επίσης θα διερευνηθεί ο διάλογος που αναπτύχθηκε σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο για την επιλογή των νέων ονομασιών, η προέλευση, το είδος και το εύρος των νέων ονομάτων που προτάθηκαν, οι τυχόν αντιδράσεις και η τύχη τους. Επιπλέον η έρευνα θα εστιάσει στο θέμα των νέων οικισμών που δημιουργήθηκαν τον 19^ο και τον 20^ο αιώνα και ενσωματώνουν στον ονομαστικό τους προσδιορισμό την έννοια του νέου. Μέσα από πηγές, αρχειακά τεκμήρια και βιβλιογραφικές αναφορές, η έρευνα θα επιχειρήσει να μελετήσει και να αναλύσει τις συγκεκριμένες περιπτώσεις οικισμών σε συνδυασμό πάντα με τις πληθυσμιακές ομάδες που κατοικούσαν στους οικισμούς αυτούς. Παράλληλα επιδίωξη του ερευνητικού προγράμματος είναι να συνομιλήσει με τις ανάλογες έρευνες και μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί για το θέμα των μετονομασιών στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και συγκεκριμένα στην Ιταλία, την Αλβανία και την Τουρκία. Το ζήτημα των τοπωνυμίων και των μετονομασιών οικισμών, που διασχίζει στο χώρο και το χρόνο την ιστορική εξέλιξη του ιταλικού χώρου, είναι το μέρος της έρευνας που αφορά κυρίως την συμμετοχή μου στο εν λόγω ερευνητικό πρόγραμμα. Η ερευνητική μου απασχόληση θα επικεντρωθεί στις μετονομασίες που πραγματοποιήθηκαν στο ελληνικό και το ιταλικό Κράτος με αναφορά την αρχαιότητα. Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί επίσης και στην τοπωνυμική πολιτική που αφορά και τους ελληνο-αλβανικούς οικισμούς της νότιας Ιταλίας (Καλαβρία και Σικελία). Για να περιορισθούμε μόνο σε ένα παράδειγμα, ενδεικτική και ακραία είναι η μετονομασία, το 1939, σε πλήρη φασιστική εποχή, της κοινότητας της Piana dei Greci (Παλέρμο) σε Piana degli Albanesi.

Στο τέλος αυτής της έκθεσης έχω τη μεγάλη χαρά να σας γνωστοποιήσω ότι από τις αρχές Απριλίου 2019, ύστερα από δημόσιο διαγωνισμό, βρίσκομαι σε θέση ερευνητή (assegnista di ricerca) στην Έδρα Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Πάντοβας. Η έρευνα, με τίτλο *Πάντοβα: το πρώτο Πανεπιστήμιο του Νέου Ελληνισμού (1453-1821)*, υπό την καθοδήγηση της καθ. κ. Αθηνάς Γεωργαντά, έχει ως στόχο τη γενική εξέταση της ελληνικής και κυπριακής φοιτητικής παρουσίας στο Πανεπιστήμιο της Πάντοβας, από τις αρχές του 15^{ου} ως τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, κρατώντας υπόψη, μεταξύ άλλων, τις γνωστές συμβολές των κ. Αριστείδη Π. Στεργέλλη και Γεωργίου Πλουμίδη, οι οποίες εμπλουτίστηκαν πρόσφατα από τη διδακτορική διατριβή της κ. Tiziana Bovo, υπό τον τίτλο *Giovanni Cottunio e gli intellettuali greci a Padova nel XVII secolo*:

Dr. Francesco Scalora
francesco.scalora@unipd.it

dalla matrice accademica alla prospettiva panellenica (Πανεπιστήμιο Ca' Foscari Βενετίας, 2015). Ο κύριος και βασικός άξονας της έρευνάς μου, όσον αφορά την εξέταση της ελληνικής και κυπριακής φοιτητικής παρουσίας στο Πανεπιστήμιο της Πάντοβας, βασίζεται ουσιαστικά στις μελέτες της Ελληνικής Διασποράς, που ξεκίνησα να καλλιεργώ από το 2015 με την έναρξη της μεταδιδακτορικής μου έρευνας στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών· ενδιαφέροντα μελέτης που πλέον με ταξιδεύουν με σταθερή συνείδηση και βαθύτερη επιστημονική ωριμότητα προς καινούρια επιστημονικά νερά μα σε όχθες πλέον γνωστές.

Σας ευχαριστώ ιδιαίτερα για την προσοχή σας.

Μετά τιμής

Πάντοβα, 01.06.2019

Dr. FRANCESCO SCALORA

Κατάλογος δημοσιεύσεων που σχετίζονται με τη μεταδιδακτορική έρευνα:

Μονογραφία:

Scalora F. (2018), *Sicilia e Grecia. La presenza della Grecia moderna nella cultura siciliana del XIX secolo*, Istituto Siciliano di Studi Bizantini e Neoellenici «Bruno Lavagnini», Quaderni, 19, Palermo, σσ. 548.

Άρθρα και μελέτες δημοσιευμένα σε συλλογικούς τόμους:

1. Scalora F. (2018), *Stravaganze (neo)-pelasgiche e “simpatie” filelleniche. Il caso di Giovanni Schirò*, in *Matteo Mandalà dhe Albanologja sot. Në 60-vjetorin e lindjes*, a cura di F. Altimari, G. Gurga, S. Sinani, Tirana, σσ. 487-513.

2. Scalora F. (2018), «*Eran belle di Grecia le sponde*». *Breve osservazione in margine della storia della Grecia moderna*, in *I Quaderni di Letteratura dal Fronte. Letteratura greca contemporanea*, Cassino, σσ. 41-44.

3. Scalora F. (2018), *Ο Ανδρέας Παπαδόπουλος Βρετός και η Ιστορία Γεωργίου Καστριώτου του μετωνομασθέντος Σκεντέρμπεη Ηγεμόνος της Αλβανίας*. Πρακτικά του Ι΄ Πανιονίου Συνεδρίου, Κέρκυρα, 30 Απρίλη – 4 Μαΐου 2014, τ. VI, Αρχαία – Τυπογραφία – Παιδεία, επιμ. Δ. Κονιδάρης, Κέρκυρα [= *Κερκυραϊκά Χρονικά*, περίοδος Β΄, τόμος ΙΓ΄ (2018)], σσ. 271-282.

4. Scalora F. (2018), *Ζητήματα ταυτότητας και προβλήματα ερμηνείας του όρου «Graecus/Greco» στα καταστατικά ίδρυσης (Capitoli di fondazione) των ελληνο-αλβανικών κοινοτήτων της Σικελίας*, in *Έλλην, Ρωμής, Γραικός: Συλλογικοί προσδιορισμοί και ταυτότητες*, επιμ. Ό. Κατσιαρδή-Hering, Α. Παπαδία-Λάλα, Κ. Νικολάου και Β. Καραμανωλάκης, Αθήνα, εκδ. Ευρασία, σσ. 363-378.

5. Scalora F. (2019), “*Pro Candia*”, *Messina 1896. Η Κρητική Επανάσταση και οι εκδηλώσεις φιλελληνικής αλληλεγγύης στη Σικελία στα τέλη του ΙΘ' αιώνα*. Πρακτικά του 12^{ου} Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου (2019), διαθέσιμη online: <https://12iccs.proceedings.gr/el/proceedings/category/38/34/445> (τ.ε. 28.05.2019).

6. Scalora F. (2019), *L'idea di Bisanzio nel pensiero dei dotti siculo-albanesi: il caso di Nicolò Chetta (1741-1803)*. Giornate di studio sulla civiltà bizantina in Italia meridionale e nei Balcani dedicate alla memoria di André Guillou. Convegno Internazionale *Ritrovare Bisanzio*, Istituto Siciliano di Studi Bizantini e Neoellenici “B. Lavagnini”, Palermo 26-28 maggio 2016 (υπό δημοσίευση).